

Partiet uten leder

Publisert i NY TID 21.03.2014 Side 20-21

Forfattere:

Lars Tore Flåten, førstelektor, Institutt for kulturstudier og orientalske språk UiO,
Francesca Refsum Jensenius, seniorforsker, Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI),
Geir Heierstad, førsteamanuensis, Institutt for kulturstudier og orientalske språk UiO,
Kenneth Bo Nielsen, forsker, Senter for utvikling og miljø UiO.

Rett før valget til ny nasjonalforsamling i India nå i april, kommer det regjerende Kongresspartiet med et av de mest defensive valgkamputspillene i demokratiets historie: «Vi har ingen statsministerkandidat!» Hvorfor?

Valg

Det indiske Kongresspartiets historie går tilbake til 1885. Målsetningen var å øke mulighetene for indere både politisk og i samfunnet generelt. Først fire tiår senere, etter første verdenskrig, gikk partiet inn for å frigjøre landet fra britisk koloniherrdømme.

Med lederskikkelser som Mahatma Gandhi (1869-1948) og Jawaharlal Nehru (1889-1964) ble partiet den dominerende politiske kraften i India etter uavhengigheten i 1947. Bortsett fra kun to korte perioder satt Kongresspartiet i regjering nesten uavbrutt fram til 1996. Men med tiden er det partiet som på mange måter innførte demokratiet, selv blitt ett av dets ofre.

Etter hvert som demokratiet fikk etablert seg blant brede lag av befolkningen, ble også dannelsen av, og oppslutningen bak, konkurrerende partier sterkere. Fra slutten av 1980-årene og framover har ikke Kongresspartiet greid å mobilisere nok velgere til selv å danne en flertallsregjering. I likhet med sin hovedmotstander, det hindunasjonalistiske BJP, må Kongresspartiet inngå samarbeid med mindre partier for å kunne danne en regjeringsdyktig koalisjon.

Siden 2004 har partiet lyktes fint med det, og det har sittet ved makten som leder for koalisjonen United Progressive Alliance (UPA). Men nå ser regjeringsslitasje, skuffende økonomisk vekst, og en nærmest uendelig rekke korrupsjonsskandaler, ut til å sende partiet og dets stadig færre koalisjonspartnere i opposisjon. Og det er en skjebne de selv ser ut til å jobbe for.

Landets sittende statsminister, Kongresspartiets Manmohan Singh, gikk i januar 2014 ut og bekreftet at han ville trekke seg som statsminister, uansett utfallet av vårens valg. Den noe anonyme teknokraten Singh, som lenge hadde et godt rykte som en ærlig og «ren» politiker, har de siste årene vært i sentrum for flere korrupsjonsanklager.

Snart fyller Singh 82 år, og han orker tilsynelatende ikke mer. I motsetning til Kongresspartiet har imidlertid BJP for lengst lansert sin statsministerkandidat, den kontroversielle Narendra Modi. Men selv om Kongresspartiet ikke vil lansere en egen statsministerkandidat før valget, så betyr ikke det at det ikke finnes noen. Mannen alle spår vil være den neste lederen av partiet er Rahul Gandhi, oldebarnet til Nehru, barnebarnet til Indira Gandhi og sønnen til Rajiv og Sonia Gandhi. Med tre generasjoner av statsminister bak seg, skulle arveretten være klar. Så hvem er Rahul Gandhi og hvorfor vil han ikke lanseres som Indias neste statsminister?

Kronprinsen

Rahul Gandhi ble født i 1970. Han studerte i England og USA og jobbet en stund for et management-firma i London, før han i en alder av 33 ble valgt inn i Lok Sabha (parlamentet) for første gang.

Han er leder for Kongresspartiets ungdoms- og studentorganisasjoner, og også nestleder i partiet. I flere år har han jobbet med å styrke partiorganisasjonen og rekruttere en ny generasjon av ambisiøse, talentfulle unge politikere, tilsynelatende for med ungdommens kraft å sparke nytt liv i det gamle

Partiet

Ideen er god, for Kongresspartiet har mange steder i India en relativt svak og internt splittet organisasjon preget av chamchagiri («sykofanteri», spyttlikking) og korrupsjon - og partiet holdes i stor grad sammen av den offentlige statusen og karismaen som Nehru-Gandhi-dynastiet har. Eller hadde. For dynastiets glorie er falmet noe de siste årtiene. Til nå har ikke Rahul Gandhi hatt noe særlig hell med fornyingsprosjektet sitt, hvilket en hel rekke dårlige delstatsvalg for Kongresspartiet de siste årene vitner om.

Mange ser på Rahul Gandhi som en lettveker. Som en del av Nehru-Gandhi dynastiet er han per definisjon en av de mest innflytelsesrike politikerne i India, men i praksis har han hatt mye makt men lite ansvar, han har for eksempel aldri vært minister. Ofte framviser han også en uttalt motvilje mot hele det politiske spillet som han tross alt selv er en del av; og da han i januar i år langt om lenge ga sitt første TV-intervju noensinne (!) mente de fleste at han ikke slapp spesielt godt fra det heller.

Rahul Gandhi er en «motvillig politiker», som lett kan bli oppfattet som en kokk som ikke liker sin egen mat. Det er også mye usikkerhet knyttet til Rahuls politiske visjoner og ambisjon, og hva han konkret ønsker å utrette, er uklart for mange. Dette er antagelig noen av årsakene til at moren Sonia som statsministerkandidat; selv om «alle» vet at han vil være partiets valg - hvis man altså vinner.

Misjon 2019?

Men vinner gjør man neppe. I alle fall ikke uten sjenerøs hjelp fra mange alliansepartnere. For det hersker en utbredt - og kanskje selvforsterkende - oppfatning om at Kongresspartiet kommer å gjøre et dårlig valg, med eller uten Rahul Gandhi i spissen.

I dag har man over 200 av Lok Sabhas 543 plasser; ifølge de ferskeste meningsmålinger skal man

være tilfreds om man denne gangen får halvparten av dette. Ja, faktisk går det tilsynelatende så dårlig at man, ifølge en nylig artikkel i avisen Hindustan Times, har hyret markedsanalyse-firmaet «Nielsen India» til å bistå med å identifisere de kandidater som har størst mulig vindersjans. Uheldigvis for Rahul Gandhi og hans fornyingsmisjon er det dessverre mye som tyder på at noe av partiets mest sikre kort - altså dem med størst vindersjans - nettopp er de gamle, rutinerede krefter, som samtidig er implisert i massive korrupsjonsskandaler. Tross motgang er det likevel ikke helt umulig at Kongresspartiet blir å finne i (eller bak) en ny regjering etter valget i år. Men det er ikke sikkert at det betyr at også statsministeren kommer fra dette partiet.

Verken Kongresspartiet eller Rahul Gandhi er derfor tjent med å basere valgkampen på ham som statsministerkandidat. Direkte spurt om de foretrekker Gandhi eller Modi som statsminister, svarer de fleste Modi - det gjelder også de som ikke har tenkt å stemme på Modis parti, BJP. Så hvis

Kongresspartiet gjør et så dårlig valg som meningsmålingene antyder, vil den glansen som er knyttet til den seneste representanten for Nehru-Gandhi-dynastiet bli langt svakere ved neste korsvei. Derfor er det sikreste for partiet akkurat nå å sørge for at Rahul Gandhi ikke ender med å få et taperstempel, som kan være vanskelig å bli kvitt.

Kongresspartiet tåler nok å tape i år, for så i stedet å komme tilbake for full kraft i 2019. Eller før. For såfremt valgresultatet etterlater India med et splittet parlament og en svak mindretallsregjering, er det langt fra sikkert at en ny regjering vil bli sittende hele 5-årsperioden. Et nytt valg - og dermed en mulig revansje for Rahul Gandhi - kan altså komme før 2019.

En sterkere Rahul

Planen er altså klar for Kongresspartiet: Skulle man mot forventning gjøre et brakvalg i mai, kan man alltid peke på Rahul Gandhi, som statsministerkandidat i etterkant. Gjør man et dårlig valg, lar man andre ta fallet, og sparer sitt sikreste kort til neste gang.

Det gir også Rahul Gandhi mer tid til å posisjonere seg som en sterkere og mer uavhengig kandidat - en kandidat, som i kampvilje og retorikk kanskje med tiden vil kunne matche Modi. Og Rahul Gandhi er allerede i gang med imagebyggingen. I høst gikk han for eksempel offentlig ut mot sin mor, statsministeren og hele partiet for å stoppe et direktiv som ville beskytte parlamentsmedlemmer med en kriminell bakgrunn (noe som gjelder mer enn 150 av Indias 543 parlamentsmedlemmer).

«Dette direktivet er noe tøv! Det bør rives i filler og kastes! Vil man korrupsjon og kriminalitet til livs må man gjøre jobben ordentlig», uttalte han. Og det kom han seg unna med. Beskjeden til partiet og folket ble entydig tolket: Rahul er partiets reelle leder, med egne meninger og mannsnot. Det er mulig han ikke blir statsminister i denne omgang. Men han kan få en ny sjanse før vi aner det.